

אוניברסיטת בן גוריון בנגב
הפקולטה למדעי הרוח והחברה
המחלקה למחשבת ישראל ע"ש גולדשטיין-גורן

סילבוס לקורס
זמן, מקום, וטקסט מקודש במדרשי האגדה

126-1-0317

תשע"ז – סמסטר ב'

ד"ר עדיאל קדרי

הקורס יעסוק במגוון מקורות העוסקים בזמן קדוש, מקום קדוש וטקסט קדוש. נלמד פרשיות מתוך מדרשי האגדה בראשית רבה, ויקרא רבה, איכה רבה ושיר השירים רבה העוסקים בהיבטים הנ"ל, נדון בעולם הרעיוני שבא לידי ביטוי במקורות אלה ובקשרים בין התפיסות הרעיונית לדרכי הפרשנות שלהם את הטקסט המקראי.

פרקי הוראה:

1. הקדמה: מדרשי האגדה ומחשבת חז"ל
2. בראשית רבה פרשה סח: "ויפגע במקום"
3. בראשית רבה פרשות יח-כב: גן עדן ופרישות
4. בראשית רבה פרשה לד: צלם אלהים
5. הגדה של פסח: היסטוריה וריטואל
6. ויקרא רבה פרשה ד: נפש כי תחטא
7. ויקרא רבה פרשה טז: פולחן ומוסר
8. איכה רבה פרשה א: על אלה אני בוכיה
9. שיר השירים רבה פרשה א: אהבה והטקסט המקודש

דרישות הקורס:

1. נוכחות בשעורים חובה
2. יש להביא תני"ך לכל שעור
3. קריאה בספרות מחקר לפי דרישת המרצה
4. מבחן בסוף הקורס – 100% מהציון

ביבליוגרפיה

1. א"א אורבך, חז"ל – פרקי אמונות ודעות, ירושלים תשל"ו, עמ' 1-14, 53-68.
2. מ' איילי, 'האל המצטער בצערם של ישראל', מחקרים בהגות יהודית, בעריכת ש' הלר וילנסקי ומ' אידל, ירושלים תשמ"ט, עמ' 29-50.
3. ח' אלבק, 'מדרש ויקרא רבה', ספר היובל ללוי גינצבורג, ניו יורק תש"ו, עמ' כה - מג.
4. ח"נ ביאליק, הלכה ואגדה, כל כתבי ח"נ ביאליק, תל אביב תשל"א, עמ' רטז-רכב.
5. י' היינמן, דרשות בציבור בתקופת התלמוד, ירושלים תשמ"ב, עמ' 7-28.
6. י' היינמן, דרכי האגדה, ירושלים 1974, עמ' 15-43.
7. ג"ד כהן, 'שיר השירים באספקלריה יהודית', תורה נדרשת - חיבורים בשאלות-יסוד בעולמו של המקרא, בעריכת א' שפירא, תל אביב תשמ"ד, עמ' 89-108.
8. י' לורברבוים, צלם אלהים הלכה ואגדה, ירושלים תשס"ד, עמ' 386-405.
9. י' לוינסון, הסיפור שלא סופר: אמנות הסיפור המקראי המורחב במדרשי חז"ל, ירושלים תשס"ה, עמ' 60-101.
10. ע' מאיר, סוגיות בפואטיקה של סיפורי חז"ל, תל אביב תשנ"ג, עמ' 57-80.
11. ע' מאיר, הסיפור הדרשני בבראשית רבה, תל-אביב 1987, עמ' 63-75.
12. א' מינץ, חורבן: תגובות בספרות העברית על אסונות לאומיים, ירושלים תשס"ג, עמ' 49-76.
13. ה' ניומן, 'לידת המשיח ביום החורבן – הערות היסטוריות ואנטי-היסטוריות', לאוריאל – מחקרים בתולדות ישראל בעת העתיקה מוגשים לאוריאל רפפורט, בעריכת מ' מור ואח', ירושלים תשס"ו, עמ' 85-110.
14. י' פרנקל, דרכי האגדה והמדרש, רמת גן תשנ"א, עמ' 3-17, 287-322.
15. י"ל צונץ, הדרשות בישראל והשתלשלותן ההיסטורית (השלים ח' אלבק), ירושלים תשי"ד, עמ' 75-80.
16. א' שנאן, עולמה של ספרות האגדה, תל אביב תשמ"ז, עמ' 11-20.
17. א' שנאן, 'שלושה סיפורים וסיפור על חורבן הבית, גורמיו ותוצאותיו', מעשה סיפור; מחקרים בסיפורת היהודית [כרך א], מוגשים ליואב אלשטיין, בעריכת א' ליפסקר ור' קושלבסקי, רמת-גן תשס"ו, עמ' 37-49.
18. א' שנאן, 'רבי ינאי, הרוכל והאדם המשופע: עיון בתשתיתם של שני סיפורים במדרש ויקרא רבא', בקורת ופרשנות 30 (תשנ"ד), עמ' 15-23.
19. ע' שרמר, זכר ונקבה בראם, הנישואים בשלהי ימי הבית השני ובתקופת המשנה והתלמוד, ירושלים תשס"ד, עמ' 33-65.
20. ת' קדרי, 'לשאלת קהל היעד של ספרות המדרש: על רובדי פרשנות ושיקולי עריכה', דורש טוב לעמו – הדרשן, הדרשה וספרות הדרוש בתרבות היהודית, בעריכת נ' אילן ואח', ירושלים תשע"ג, עמ' 29-47.

21. J. L. Kugel, *Traditions of the Bible, A Guide to the Bible As It Was at the Start of the Common Era*, Cambridge & London 1998, pp. 93-144.
22. G. Stemberger, *Introduction to the Talmud and Midrash*, Edinburgh 1996, pp. 276-291, 315-316.